

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

ગુજરાત કોપીરાઇટ વિભાગ

અનુક્રમાંક ૭૭૮-૨ કિંમત

ગ્રંથનામ દૈવ્ય દાસ્યંતી

દર્શક

॥ ॐ नमः परमात्मने नमः ॥

श्री स्वदेश नाट्य समिति.

देवि हभयंती

अथ

कवि जैटिल्य.

कवि

अथ

१० स्वदेश नाट्य समिति - प्रकाशना.

श्री स्वदेश नाट्य समिति नाट्य

कवि जैटिल्य.

अथ

कवि जैटिल्य.

कवि जैटिल्य.

कवि जैटिल्य.

कवि जैटिल्य.

कवि जैटिल्य.

कवि जैटिल्य.

આ નાટક વિષેના પ્રત્યેક અધિકારક. સ. ૧૮૬૭ના ૧ એક્ટ
 પ્રમાણે માલીક પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે, મા તમની
 આજ્ઞા વિના આ નાટક દોષ્ટએ લખવું, લખાવવું
 કે છાપવું છપાવવું નહિ.

સુરત, ભાગાતળાવ રોડ પર આવેલા
 “કાંદેર” પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં રતિલાલ દુર્લભદાસે કે

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૭૮૨ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ દિવસ દાખલ

વિષય ૬-૨-૩

દેવી દમયંતી.

અથવા

કલિ કૌટિલ્ય

નામક નાટકનો પ્રવેશાનુક્રમથી સંક્ષિપ્ત સાર.

પુર્વ ચરિત્ર.

નિપથ દેશનો નળરાજા શુરવીર. ૩૫ સુંદર અને વેદવેતા વિદ્વાન હતો. તેમજ સત્યવિદ્યા અને અશ્વવિદ્યામાં પણ અદ્વિતીય હતો, અર્થાત્ તે એવી રીતે સર્વ સદ્ગુણસપન્ન હતો અને તેનામાં જો કોઇ પણ દુર્ગુણ હોય તો એટલોજ કે, છુતનું વ્યસન તેને વળગેલું હતું. દમયંતી વિદર્ભદેશના રાજા બીમદની એક માત્ર કન્યા હતી અને તે પણ અતિશય લાવણ્યમયી તથા વિદુષી હતી. એ ઉભયમાં એક ખીજના ૩૫ગુણની ખ્યાતિ સાંભળીને પરસ્પર પ્રેમ બંધાયો હતો. દમયંતી દીવસ અને રાત નળના દર્શન માટે આતુર રહ્યા કરતી હતી. એવામાં રાજા બીમકે દમયંતીના સ્વયંવરની તૈયારી કરી અને સર્વ દેશના રાજાઓને આમંત્રણ મોકલવામાં આવ્યાં. દમયંતી દેવાગનાઓથી પણ વિશેષ સુંદર હોવાથી તેના હૃદયને મેળવવાની આશાથી તેના સ્વયંવરમાં ઈંદ્ર, અગ્નિ, વરુણ અને યમ આદિ દેવો પણ આવ્યા હતા. દમયંતીના નળમાં બંધાયલા રહેલી વાર્તા એ દેવોના જાણવામાં હોવાથી તેમણે સ્વયંવરમાં નળ રાજાનું ૩૫ ધરીને દમયંતીને

મુન્દરા ભીમસેનિરાધારન સંસ્કૃત, પણ દમયંતીએ અમુક ચિન્હથી પોતાના પ્રિયકર નળને ઓળખીને તેના ગળામાં જ વરમાળ બારોપી અને નળ તથા દમયંતી પતિપત્ની થયા દમયંતીની એક નિષ્ઠતા અને દહતાથી પ્રસન્ન થઇને ઉપયુક્ત ચાર દેવોએ નળ રાજાને કેટલાક વર આપ્યા કે જેના જોડે પછીથી નળરાજા દેહપણ્ય પ્રકારના સાધન વિના અગ્નિ તથા જળને હિમન કરી શકતો હતો અત્યંત રવાદિષ્ટ પાક નિબળન કરી શકતો હતો અને જમે તેવા સંકુચિર દ્વારમાં નમ્યા વગર પ્રવેશ કરી શકતો હતો. અરુ, એ રવવાંવર પ્રસન્ને કલિ પણ આવવા નીકળ્યો હતો, પણ તે એક દિવસ મોડો પહોંચ્યો અને માર્ગમાં જ તેને દમયંતીના નળ સાથે લગ્ન થઇ ગયાના સમાચાર મળ્યા એ દિવસથી દુષ્ટ કલિના હૃદયમાં નળ સાથે વિષયક દ્રેષની અગ્નિ જાગત થયો.

કેટલાક કાળ પર્વત તો પોતા મિત્ર દ્વાપર અને અન્ય દેવોના સમજાવ્યાથી કલિ પોતાના દ્રેષને દખાવી જ્ઞાત રહ્યો અને બાર વર્ષ જેટલો કાળ વીતી ગયો. એ કલાવીધિમાં નળ તથા દમયંતીને એક પુત્ર અને એક પુત્રી એવી રીતે બે સંતાન રત્નોની પ્રાપ્તિ થઇ ચુકી હતી અને પ્રેમી દંપતી અતિશય આનંદમાં પોતાનો સમય વીતાવતા હતા. કલિના હૃદયમાંથી દમયંતીનું લાવણ્ય ખસતું ન હોવાથી તે દિવસ રાત દમયંતીની મુર્તિને પોતાના હૃદય નેત્ર સમક્ષ ઉભેલી જોવા કરતો હતો. અર્થાત નળને દમયંતીના સમાગમથી સુખના સિખરપર ચઢેલો જોઇ. તેના હૃદયમાંના દ્રેષ નવેસરથી ઉભરાઇ આવ્યો અને તેણે નળને પાયમાલ કરી દમયંતીને મેળવવાના કુટિલ પ્રયત્નનો આરંભ કર્યો. એ સમયથી આપણા પ્રસ્તુત નાટકનો આરંભ થાય છે.

અંક ૧ લો

પ્રવેશ ૧ લો—કલિની યુદ્ધા—હૃદય ચક્ષુથી દમયંતીના આકારને નિહાળતો કલિ તેના સૌન્દર્યની પ્રશંસા કરતો દેખાય છે અને તેને પ્રાપ્ત કરવાનો પોતાનો નિશ્ચય થવાથી પોતાના સહાયક કામદેવ, રતિદેવી, માયા અને મહિરાતું આવાહન કરતા તેઓ ત્યાંજ પ્રગટ થાય છે. કલિ તેમને નળના તપોવનવાસી થએલા પિત્રાધ પુષ્કરના દર્શન કરાવી તેના હૃદયમાં કામવાસના ઉપજાવવાની આરા આપે છે અને તેમના અદૃશ્ય થવા પછી કલિ નળના સર્વનાશની પ્રતિજ્ઞા સાથે પ્રયાણ કરે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—વિદલ્લ દેશની રાજધાની પાસેનું તપોવન— કામદેવ, રતિદેવી, માયા અને મહિરા પોતાની શક્તિથી ઔષ્ઠકાળ હોવા છતાં તપોવનમાં વસંતકાળની છટા લાવે છે. સરિતા સ્નાન કરી પાંચે વળેલો પુષ્કર અકાળ વસંતની શોભાને જોઈ વિસ્મિત થાય છે. અને આશ્રય દર્શાવે છે. એટલામાં એક માંડલિક રાજની મહા સૈદ્યવતી કુમારી કન્યા વૈજયંતી પોતાની સખીઓ સાથે વનવિહાર માટે આવે છે અને કામદેવે પુષ્કરપર પોતાના કુસુમશરનો પ્રહાર કરેલો હોવાથી પુષ્કરનું ચિત્ત વૈજયંતીમાં આસક્ત થાય છે. અને વૈજયંતી પણ પુષ્કરના સૈદ્યને જોઈ તેની તરફ આકર્ષાય છે. પ્રથમ વૈજયંતી તથા સખીઓનો વિનોદ અને પછી પુષ્કર સાથે વૈજયંતીનો વાર્તાલાપ, પ્રેમ બીજવું આરોપણ અને મહત્વાકાંક્ષાનો આરંભ, વૈજયંતીનું ગમન અને પુષ્કરના હૃદયમાં કામ વાસના સાથે

તેની અંગીલુત રાજ્ય તૃષ્ણાનો ઉદ્ભવ, કલિનું એક રાજના સ્વ-
રૂપમાં આવી પોતાને તેના પિતાના એક મિત્ર તરીકે ઓળખાવી
પુષ્કરને નળ સાથે ઘુત રમી રાજ્ય મેળવવાનું જણાવવું. કલિની
માયામાં સપડાયેલા પુષ્કરનું તપોવનને ત્યાગી નિષ્ઠ રાજધાની પ્રતિ
પ્રયાણ અને ત્યાર પછી કલિના મુદમાનવ જાતિની મુખર્તા વિશે
ઉદ્ગાર કલિના જવા પછી રતિદેવી માયા તથા મદિરાના કલિની
સત્તા વિશે સંબોધક ઉદ્ગાર અને તેમનું પ્રયાણ.

પ્રવેશ ૩ બે-માંડલિક શૈલરાજનું ઉદાત-કાષ્ઠપણ પ્રકારે
પ્રકાશમાં આવવા માટે દુઝકાયો થએલો વૈજ્યંતીનો લાઇ અને માંડ-
લિક શૈલરાજ પોતાના પ્રકાશમાં આવવા વિશેના વિચારમાં નિમગ્ન
છે એટલામાં એક મહાત્માના સ્વરૂપમાં કલિ પ્રવેશ કરે છે. અને
પુષ્કર ચક્રવર્તિ થવાનો છે. માટે તું તારી લાગિની વૈજ્યંતીને તેની
સાથે પરણાવ એટલે ચક્રવર્તિના સાળા તરીકે પ્રકાશમાં આવીશ એમ
જણાવી એક કાંકરે બે પક્ષી માત્રવાના પ્રયત્નમાં ફાવે છે. મુખર્
શૈલરાજ ચક્રવર્તિના સાળા તરીકે પ્રકાશમાં આવવાની લાલિ આ-
શાથી પુલાઇને દર્પથી જલકાષ્ઠ મહા વિલક્ષણ વિચારે પ્રદર્શિત
કરતો પ્રયાણ કરે છે.

પ્રવેશ ૪ થો-નળરાજનું પ્રીત્મસદન-દમયંતીના સ્વયંવરનો
વાર્ષિક મહોત્સવ હોવાથી અધિકારી મંડળ તથા દાસ દાસી આદિનું
આનંદ પ્રદર્શન, નળનું આગમન અને સર્વના અભિનંદનનો સ્વી-
કાર, દમયંતીના અભ્યા પછી દંપતીના આનંદ દર્શક ઉદ્ગાર,
દેવોનો દમયંતીને આકાશ વાણી દ્વારા આશીર્વાદ, ઇંદ્રની પ્રેરણાથી

રંભા, ઉર્વશી અને મેનકા આદિ અપ્સરાઓનું અભિનંદનાથે આગમન, ત્યાર પછી પુષ્કરના દ્વતનું છુત માટેનું નિમંત્રણ પણ લાઇને આવવું અને નળરાજ્યએ પુષ્કર સાથે છુત રમવાનો કરેલો સ્વીકાર. ત્યાર બાદ અપ્સરાઓનું નૃત્ય સંગીત.

પ્રવેશ ૫ યો—પુષ્કરનો વાસ—પતિનો વિયોગ અસહ્ય થવાથી અને પુષ્કર ત્રણ માસ પર્યંત નળ સાથેના સૂતમાં પ્રવૃત્ત રહેવાથી બોલાવ્યા વીના રાજધાનીમાં આવેલી પ્રેમાતુર દમયંતીનું આગમન અને તેનો પતિ સાથે મેલાપ દંપતીનો અવલુંનિષ્ઠ આનંદ તેમના જવા પછી શૈલરાજનું પોતાના બે ખુશામદી ટટુ મિત્રો સાથે આગમન અને મિત્રોની “બધા જો ધાન્ય ખાયે તો અમે બસ ધુળ ખાઈશું !” ના તત્વને અનુસરીને ખતાવેલી યુક્તિ પ્રમાણે સંસારના નિયમથી વિરૂદ્ધ વર્તન કરી પ્રકાશમાં આવવાનો શૈલરાજનો દૃઢ નિશ્ચય, તેના જવા બાદ મુખની મુખાંધ વિશે ચંદન નંદનના ઉદગાર.

પ્રવેશ ૬ ઠો—દેવી દમયંતીનો આવાસ—નિત્ય નળરાજ જુગારમાં સર્વંસ્વ હારતો જાય છે અને રાજ્ય બોવાની અણીપર આવી લાગ્યો છે એવી પરીસ્થિતી હોવાથી દમયંતી શોક કરે છે અને છેવટે ઇન્દ્રસેન તથા ઇન્દ્રસેનને બોલાવી સારથી વાળ્યું તથા દારી બૃહત્સેના સાથે પોતાના પીતાને બીમક રાજ્યને ત્યાં મોકલવા માટે અશ્રુપાત સાથે વિદાય કરે છે. માતા તથા બાળકોનો વીયોગ વેળાનો હૃદયભેદક આકંઠ અને છેવટે વિયોગ.

પ્રવેશ ૭ યો—નળરાજનું સલાસદન—કલિની કપટ વિદ્યાની પ્રતાપથી નળરાજનો છુતમાં પરિપુર્ણ પરાજય અને રાજ્ય

પણ છેવટે જવાથી પુષ્કરને તેને દમયંતીને દાવમાં મુકવાનો ઉપદેશ નળનો ફોધ અને તેથી સીંદાને વિચાર પુષ્કરની નળ દમયંતીને મુલ્યવાન વસ્ત્રો તથા અન્નદાર આદિ વગેરે સહાં વસ્ત્રો પહેરી પોતાના રાજમાંથી આપ્યા જવાની આજ્ઞા આ પ્રજાજનોને નળ તથા દમયંતીને કોઈ પણ પ્રકારનો આશ્રય ન આપવાની આજ્ઞાથી આ હિરેકેરાયલા અધિકારી વર્ગ તથા પ્રજા વર્ગની જળવા માટે તૈયારી. શૈલરાજની વનચેષ્ટા અને એટલામાં નળનું આવી પ્રજાનું સંતરન કરવું, ધર્મોષ્ટિ દંપતીનું વનગમન.

(ટુલો)

અંક ૨ જે

પ્રવેશ ૧ લો.—અરણ્ય-છુતમાં નળે દમયંતીને ન માંડવાથી દમયંતીને મેળવવાની પોતાની આશામાં નિષ્ફળ થએલો કલિ પોતાની આશાને સફળ કરવા માટે ખીજી કે દુષ્ટિ મેળવવાનો વિચાર કરે છે. નળ તથા દમયંતી સરોવર તીરે એક વસ્ત્ર પહેરી (દારણુ કે, એક પક્ષીને પોતાના વસ્ત્ર વડે પકડવા જતાં તે પક્ષી નળના વસ્ત્ર સાથે હડી જવાથી ખન્નેને એકજ વસ્ત્રથી શરીર ઢાંકવાની અગત્ય પડી હતી) સ્નાન કરતાં એટલામાં નળ ત્યાંથી થવાથી જળપાનની ઇચ્છા કરે છે, પણ દેવી જાગી જશે. એમ ધારી અચકાચ છે, કલિ એક સસ્ત્ર ફેંકે છે, અને નળ અર્ધ વસ્ત્ર કાપી પાણી પીવા જાય છે. એટલામાં કલિની પ્રેરણાથી જલદેવી તેને દમયંતીને વનવાસમાં ન

રાખવાના અને તેના પિતાને ત્યાં મોકલવાનો ઉપદેશ આપે છે, નળ તે એકલી પડશે તો પિતાને ત્યાં જઈ બાળકો સાથે મળી સુખી થશે, એવી ધારણાથી દમયંતીને ત્યાંથી જન્ય છે, તેના જવા પછી દમયંતીનો જગૃત થતાં વિલાપ, જલદેવી સાથે સંવાદ અને નળને શોધવા માટે વનેવનમાં બટકાવાનો તેનો નિશ્ચય તથા નળ નામના જપ સાથે પ્રયાણ.

પ્રવેશ ૨ જે—વૈજયંતીના આવાસ—વૈજયંતી તથા તેની સખીઓનો શૃંગાર વિષયક પરસ્પર વાણી વિનોદ, પુષ્કરદું આગમન અને વૈજયંતીની રાજસભામાં પણ ન જવા માટેની અને નિરંતર પોતાની પ્રાસેજ રહેવા માટેની તેને પ્રાર્થના. પત્નીની ધમ્મ પ્રમાણે પુષ્કર શેત્રજીને બોલાવી રાજ્ય સંભાળવાવાના સર્વ અધિકાર તેને આપે છે. શેત્રજી રાજનો પ્રતિનિધી થવાથી પુલાય છે. પતી પત્નીનો પરસ્પર વાણી વિનોદ.

પ્રવેશ ૩ જે—નિબિડ અનુચ્ચ—નળના શોધમાં નીકળેલી કુષ્મા અને તૃપ્તાથી પીડાતી દમયંતીને ઉપકારના ભારથી દબાવી પોતાના કણુમાં લાવવા માટે કલિ એક મયાવી અજગરને ઉત્પન્ન કરે છે. તે નિદ્રિત દમયંતીને ગળવા માડે છે અને કલિ એક પારધીના સ્વરૂપમાં આવી અજગરને મારી દમયંતીને બચાવીને ઉપકારના બદલામાં પ્રેમની ખાત્રી કરે છે. દમયંતીનો આપ અને અપની સમાપ્ત પહેલાજ પૃથ્વીમાં ઉતરી જઈ કલિનું આપના પરિણામમાંથી બટકા જવું, એજ સમયે ચેદિરાજ સુખાદુની રાણી વિશાલાક્ષી તથા સુનંદીનું મૃત્યુ માટે ત્યાં આવી પહોંચવું. દમયંતીને કલિન કામિની જાણી તેમનું આશ્વાસન અને એક દસી તરીકે દેવી દમયંતીનું તેમની સાથે પ્રયાણ.

પ્રવેશ ૪ થો—અરણ્ય વિભાગ—નારદના આપથી અગ્નિમાં સપડાયેલો કહેટક દેખાય છે, એટલામાં દમયંતીને ત્યાગી શેષ કરતો અને અરણ્યમાં બટકતો નળ તેને અગ્નિમાંથી કાઢે છે અને કહેટક વેના કલ્પાણુ માટે તેને રંગ કરી વિદ્રવ બનાવી પુનઃ મુળ સ્વરૂપને પામવા માટે એક વસ્ત્ર આપે છે, આ ઘટના પછી મૃગયા કરવા નીકળેલો અયોધ્યાનો રાજા ઋતુપથ્યું ત્યાં આવી લાગે છે. નળ સાથે તેનો પરિચય અને નળનું તેના સારથી તરીકે બાહુક નામથી તેની સાથે અયોધ્યા પ્રતિ પ્રયાણ,

પ્રવેશ ૫ મો—રાજનંદિની સુનંદાનો આવાસ—સુનંદાનું દાસી કૃત્ય કરતી પતિ વીયોગીની દમયંતીની માનસિક વ્યથા, અને સુનંદાના સ્નાન માટેની તૈયારી કરવા જવું નવેઢા સુનંદાના યોવન વિષયક ઉદ્ગાર અને ત્યાર પછી પોતાની રત્નમાળા દમયંતીને સોંપી તેનું સ્નાન માટે સ્નાન પ્રદાનમાં જવું. પછીથી અંજોછેલેલા માટે રત્નમાળાને ખુટીયે ટાંગી દમયંતીનું કૃત્તિંદર જવું અને કલિનું ત્યાં પ્રગટ થઈ રત્ન માળાને ચોરી અદૃશ્ય થવું. સુનંદા આવી માળા માગે છે; પણ તે ન દેખાવાથી દમયંતી ગમરાય છે; સુનંદા દમયંતીને ચોર ધારી પોતાના માતા પીતાને બોલાવે છે અને રાજા ન્યાયાસન સમક્ષ ન્યાય થાય ત્યાં સુધી દમયંતીને કાળાગૃહમાં રાખવાને મોકલે છે. દમયંતીનું ધૈર્ય અને સત્ય નિષ્ઠા, સતીની કસોટી.

પ્રવેશ ૬ ઠો—શૈલરાજનો આવાસ—પુશામતી અને હાજીહાનો ભક્ત ચંદન નંદન હાજીહાનો પાઠ નવેસરથી તૈયાર કરે છે. ત્યાર પછી શૈલરાજ આવી ન્યાયાસનપર બે વીલક્ષણ ન્યાય આપી પોતાની મુખંતાનું પ્રદર્શન કરી બતાવે છે. વિધવાએને પુન

જાગ કરવાની છુટ આપવાની ખુશાલીમાં વારાંજનાનો નાચ ગાયનનો જલસો અને ગધેડાની નાચ કુદ.

પ્રવેશ ૭ મો—ચૈદનગરનું કારાગૃહ—બાંદિની દમયંતી કારાગૃહમાં ત્યાં યક્ષના સ્વરૂપમાં કલિનું પ્રગટ થવું અને દમયંતીના પ્રેમની તેણે કરેલી ચાચના પોતાના સતીત્વના પ્રભાવથી દમયંતી કલિને ઓળખેછે. કલિની બળાત્કાર માટેની તૈયારી અને સતી દમયંતીના આપથી તેનું બળવા માંડવું. સુઆહુને ત્યાં ઉતરેલા રાજા બીમકના પુરોહીત સુદેવનું ત્યાં આગમન—સુદેવ દમયંતીને ઓળખે છે. સતીનો સંકટમાંથી ઉદ્ધાર. (ટૂંકો)

અંક ૩ નો

મુથના—બીજા અંકની સમાપ્તિ પછી દમયંતી પોતાના પિતા રાજા બીમકને ત્યાં જઈ પોતાના બાળકો સાથે રહી હતી અને તેણે નળના શોધ માટે સુદેવ તથા પર્ણાદિ નામના બે બ્રાહ્મણોને નાના દેશમાં ભ્રમણ કરવા માટે એક સમજૂતી આપીને મોકલ્યા હતા. અને ત્રાપુપર્ણના નવીન સારથી આહુકે તે સમજૂતી પુર્તી કરી હતી. આથી શંકા પડતી દમયંતીએ પોતાના બીજા વારના સ્વયંવરની બંધવા ફેલાવી હતી અને તેથી દમયંતીને વરવાની આશાથી રાજા ત્રાપુપર્ણ નળની અશ્વવિદ્યાના પ્રતાપે અરૂપ સમય હોવા છતાં પણ કુંડિનપુરમાં આવી પહોંચ્યો હતો. આટલી ઘટનાઓ બની ગયેલી છે અને એ ઘટનાઓનો કલિના મુખથી ઉલ્લેખ ત્રીજા અંકના પ્રથમ પ્રવેશમાં કરાયો છે. આ ઘટનાઓ નાટકમાં પ્રત્યક્ષ બતાવી નથી.

પ્રવેશ ૧ જો—કલિની ગુહા—કર્કોટક નામના નળને
 ચએલા દંશથી બળેલો અને શ્વપથ રાજ્યએ નળને છુતવિદ્યા શી-
 ખવવાથી નળના શરીરમાંથી નીકળેલો તેમજ દમયંતીના આપથી
 અર્ધદંબ ચએલો કલિ પોતાના પ્રપંચોની નિષ્ફળતા માટે અત્યંત
 શોક કરે છે એટલામાં કામદેવ, રતિદેવી, માયા તથા મદીરા હવે
 તેને એક દુષ્ટ પ્રયત્ન છોડી દેતા સમજાવે છે, પણ દુષ્ટ કલિ તે
 યોગ્ય ઉપદેશને ન માનતા દમયંતીના ખીજવારના સ્વયંવરમાં જવાને
 અને ત્યાં નવીન છળ પ્રપંચના જળને વિસ્તારવાના ઉદ્દેશથી ત્યાંથી
 પ્રયાણ કરે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—કુંડિનપુરમાં હયશાળા—દમયંતી તથા
 બૃહત્સેના બાહુકના ચમત્કારોની પરીક્ષા માટે આવે છે અને તેના જળ
 તથા અગ્નિને સાધન વિના પ્રકટ કરવાના તથા નમ્યા વિના નિમ્યા
 આરણ્યમાં પ્રવેશ કરવા આદિના ચમત્કારોને જોઈ દમયંતીને તે નળ
 હોવાની શંકા થાય છે, પણ તેના ફેરવાયલા સ્વરૂપને જોતાં તેનું મન
 તેને નળ તરીકે ખોલાવતાં અચકાય છે. છેવટે કદાચીત એ સારથીને
 નળના સમાગમથી આ ચમત્કારો પ્રાપ્ત થયા હશે એમ ધારી દમયંતી
 બાહુકને નળના સમાચાર પુછે છે, નળના કેટલાક પ્રશ્નોના દમયંતી
 મુખથી સંતોષકારક ઉત્તરો મળતાં બાહુક કર્કોટકે આપેલાં વસ્ત્રના પ્રતાપે
 મુળ રૂપમાં કલિનું ત્યાં આવવું ને તેનો પ્રશ્નાતાપ, વિયોગી દમયંતીનો
 સંયોગ અને આનંદ, ત્યારપછી દમયંતીના માતાપીતા તથા ઈન્દ્રસેન
 અને ઈન્દ્રસેના આદિનું આગમન, છેવટે નળના પુનઃ પુષ્કર સાથે છુત
 રમવાનો અને જો તે દુતના આમંત્રણને ન સ્વીકારે તો તેની સાથે મુદ્દ
 કરીને પણ વંશપરંપરાના પોતાના રાજ્યને મેળવવાનો નિશ્ચય.

પ્રવેશ ૩જો—પુષ્કરનો આવાશ—વૈજયંતી સાથે પોતાના રાજ્યાભિષેકના તૃતીય વાર્ષિકોત્સવના દિવસે આનંદવાર્તા કરતા પુષ્કર પાસે શૈલરાજ આવી નળની દુત માટેની નિમંત્રણ પત્રિકા આપે છે. વૈજયંતીના ના છતાં પોતાની કપટકલામાં પોતાનો દં. વિશ્વાસ હોવાથી હમયંતીને જીવતાની આશાથી પુષ્કર નળના તે આમંત્રણને સ્વીકારે છે. પુષ્કરની દુષ્ટ વાંસના.

પ્રવેશ ૪થો—શૈલરાજનો આવાસ—પુષ્કર દુતમાં અવસ્થ જીતશે અને તેથી પોતાને હમયંતી સાથે વાંસના પ્રસંગ મળતાં નવી રીતે પ્રહાસમાં આવી શકાશે એવી આશાથી શૈલરાજ હવામાં કિંદસા બાંધે છે. ચંદન તથા નંદનને પોતાના વરમણેાની તૈયારી માટે તેની આજ્ઞા અને પ્રમાણ.

પ્રવેશ ૫મો—નૈષધ રાજસભા—દુતની તૈયારી, પુષ્કર તથા વૈજયંતીના આગમન પછી નળનું હમયંતી, બે બાળકો, વિશ્વાલાક્ષી, સુનંદા, બૃહત્સેના તથા વાસ્તુદેવ આદિ પોતાના આપ્તજનો સાથે આવવું, જુમારના પહેલાજ દાવની પુષ્કરની દાર અને નળને પાછો મળેલો રાજપનો અધિકાર, પુષ્કરે કક્ષિતી પ્રેરણાથી અપરાધ કરેલો હોવાથી તેને તેના અપરાધની ક્ષમા અને તેના કુમ્મી બાળનો તેને સોંપાયેલો અધિકાર. નળનો પુનઃરાજ્યાભિષેક અને ભારત યાત્રા સાથે આનંદમાં નાટકની સમાપ્તિ.

નાટકનાં પાત્રો.

પુરૂષ પાત્રો.

નળ—નિષેધ દેશનો પુણ્યશ્રોત રાજા, દેવી હમયંતીનો પતિ.

ધન્વસેન—રાજા નળનો રાજકુમાર.

કલિ—ચતુર્થ યુગ, રાજા નળ તથા દેવી હમયંતીનો શતરૂ.

પુષ્કર—રાજા નળનો પિત્રાધ અને કલિની સહાયતારથી ત્રણ વર્ષ પર્વત નિષેધ દેશનો રાજા, વૈજયંતીનો પતિ.

શૈલરાજ—એક માંડલિક, વૈજયંતીનો ભાધ અને પુષ્કરનો શાળો.

ઋતુપર્ણ—અયોધ્યાનો લુપાળ.

મુખ્યાહુ—ચેદિ દેશનો રાજા, હમયંતીનો માસો.

લીમક—વિદર્ભ દેશનો રાજા, હમયંતીનો પિતા.

ચંદન } —શૈલરાજના બે ખુશામદી મિત્રો.
નંદન }

કામદેવ—પ્રેમવિકારને ઉત્પન્ન કરનાર વિશ્વતિ. કલિનો સહાયક, કોર્ટક નાગ-સાથે પ્રધાન, સેનાપતિ, દુત, સલાસદો, ગવૈયા, વાણિજ્યો, પ્રતિહાર અને નાગરિક વાણિજ્ય સારથી ઇત્યાદિ.

શ્રી પાત્રો.

દમયંતી—વિદર્ભ દેશના રાજા બીમકની પુત્રી વૈદરબી તથા ભૈમી
આદી નામોથી ઓળખાતી દેવી કન્યા, રાજા નળની પત્ની.

ધન્વસેના—તેની કન્યા.

બૃહત્સેના—દમયંતીની વિશ્વાસપાત્ર દાસી.

વિશાલાક્ષી—રાજા સુઆહુની પત્ની, દમયંતીની માસી.

સનંદા—રાજા સુઆહુ તથા વિશાલાક્ષીની પુત્રી.

રતીદેવી—કામદેવની સ્ત્રી.

વૈજયંતી—માંડલીક શૈલરાજની ભગીની પુષ્કરની પત્ની, દાસીઓ,
સખીઓ, અપ્સરાઓ, વારાંગનાઓ, માયા, મહીરા
અને જલદેવી ઇત્યાદી.

સ્થાન—નિષેધ દેશ, વિદર્ભ દેશ ચૈદનગર અને અરણ્ય આદિ.

શ્રી દેવી દમયંતી. ૧૬

પ્રાર્થના.

નાદી

કલ્યાણી તું જય કર વાણી દેજે !

સુખદ નિજ વર.

કલ્યાણીં

અણુ શણુ ભયહરી હય,

શમદમ પ્રભુતિ ગુણ,

મન મહિંકર અધિહર રતિધર.

કલ્યાણીં

રતિ માયા મહિર— ૧

સર્વ સંસાર મહન આપીન

શ્રુતિ જ્ઞાન વિસ્તારક પ્રદા થઇ ધર્મથી હીન;

થયા પિતાનો ધર્મ ભુલીને નિજ દુહિતામાં લીન.—સં

મહાદેવ રમર સંહારક પાણુ થય મહનથી હીન;

• વિદ્ય ભાગિનીમાં ભરમાયા ભાક્ષીરૂ નવીન.— સં

કૈક સાધુએ કામ ભકત થઇ ત્યાગ્યાં નિજ કૌપીન,

ઈન્દ્ર ચન્દ્ર બુદ્ધા તો બીજા ક્યમ ન ચળે મનમીન.—સં

પુબ્ધ—

૨

મનોહારી ભારી ભવ્ય રચના,
ધારી સારી વિલાસતી સૃષ્ટિ. વીં
શ્રમ મારી દે વિરામ—

વૃક્ષલતા પુષ્પે નતા આ
ચોસે મુંદરતાથી વસંત યોજે,
યોગ ભજન યોગ્ય ધામ.

મનોહારીં

વૈજયંતી—

૩

આ વસંત બહેલો આવ્યો મહે ભરેલો,
આવ્યો મહે ભરેલો રતિરંગ રાગરેલો. આ વસંત
રાજ વસંત સર્વ જતુનો કહેલો છે,
ચલાવે એ સત્તા અપાર—

ભરી હૃદયે વિકાર ચહે વનિતા વિહાર,
કામનો વિલાસ રાસ.

પ્રણય રમણ દે ઉલ્લાસ—

આ વસંતં

સખીઓ—

૪

હુંદી લાવણ્ય તારૂં લલના વસંત આ વિકાસે,
વસંત આ વિકાસે વસંત હા વિકાસે;
તવ મુખ લઈ ચંદ્રરાજ જગનમાં કરે વિલાસ,
કોકિલા તવ કંઠમાંથી પંચમ સ્વર હરતી આસ;
સરલ બાહુની છટા મૃણાલમાં પ્રકાશે. હુંદીં

સુંદર પ્રેમદા શરીર કુસુમા શુદ્ધ કનકકંઠ,
પુષ્ટ વૃક્ષ આમ્રપૂજો રસથી છલકે અખંડ,
પુષ્પ દે સુગંધ સખી શ્વાસના સુવાસે.   હુટી૦

વેળ્યાંતી—

૫

ધર્મ બંધને મન દંઠ રાખી ધૈર્ય ન પરહરિયે,
નીતિને સદૈવ આચરીયે.   ધર્મ૦

નહી આમ્રફળો ઉતાવળથી પાકે.

ખડુ દોડનાર જન ઝટપટરે થાકે;

નિજ શિષ્ટ જનોની અનુમતિથી,

સંસાર ભાર ધરિયે—

ધર્મ૦

રતિદેવી-માયા-મદિરા— ૬

કલિ માનવની ધર્મ બુદ્ધિ પલટાવે,

મતિ બુલાવે ભરમાવે.

શુદ્ધિ બુદ્ધિ ઉડી જતી થતાં કલ્લી સંચાર,

અધર્મનો અધિકારને અનીતિનો વીસ્તાર;

અન્યાર્યો અતિ એથી થતાં,

ભવમાં છતાં નયનીલતા સુકી જતાં;

પરિણામ ન શુભ આવે.

કલિ૦

સેવક કલિના થાય તે છેવટ નરકે જાય,

જણાય રોટી શ્વાનને નહી સોટી દેખાય;

ચાંદરણી એ દિન ચારની

મુખ સારની સંસારની રતિમાંરની,

સૌભરાજ—

૭

હું કુલીન શુરો પડિત પુરો ચક્રવર્તીનો સાળો.

થઈ સાળો થઈ સાળો.

છો વહને કાળો પહવી વાળો મનાય છે રૂપાળો.

રૂપાળો રૂપાળો.

બસ પળમાં મ્હેંશે લલના જોશે જ્યારે આ લટકાળો.

લટકાળો લટકાળો.

ખર ખમ્બર પાણું, ભવ અજવાણું ચાલુ નવ ચૈં પાળો.

હું પાળો હું પાળો.

હું પ્રકાશ પામું, તન મન વામું, મર્દ ખરો મુછાળો.

મુછાળો મુછાળો.

પહવીને પૈસો કરશે હૈશે, યાશે બહુ ગોટાળો,

ગોટાળો ગોટાળો.

અપ્સરાઓ—

૮

મપસા નીચ મપની મપની ગમ પરેસા,

મગરેસા મરેસા મરેસા નીસા—

મપસા

મપ નીચ મપ નીચ સારે નીસા,

મપ નીચ મપ ગરે રેસાનીં પમ ગમ પરે ગસા.—મપસા.

ગાદી ગીઠનગ તાગધીર ગીઠનગ તાઝીટધા;
 ધીર કીટતક તીર કીટતક ધીરકંટ તકધા (૩).
 ગરેસા મરેસા નીપ સાનીપ મપ ગમપ ગમપ,
 ગરેસા મગરેસાની પમ ગરેસા.
 લીમ તીગ થૈ તીગ ધૈતા (૨)
 તીમ (૮) તીગ ધૈતા તીગ (૮) તીમથૈ.
 તકધા કડાનધા (૩),
 સાર્જમપ મગરેસા.

બૈજન્યંતી—

૯

અલગેલાની કેવી નજર લાગી,
 નજરં લાગી રે નજર લાગી પ્રેમજ્યૈત લાગી.—અલગ
 આ યોવને તો ખાનપાનને હુગમ કરી,
 મઠન વિલાસની છે હાયરે શુભામ કરી,
 પ્રજાળી પ્રેમના આ પાવકે તમામ કરી,
 વિયોગે પ્રેમીના મારી મરણનું નામ કરી,
 વાગી આ કારી બહાલાં વિરહ કટારી બહાલા,
 શાને વિસારી બહાલા આવો હું વારી બહાલા,
 બાઉં બલિહારી બલિહારી નજર લાગી. અલગ

બૈજન્યંતી-પુબ્ધર—

૧૦

હે કાન્ત કળાધર મારા સ્વીકારો રજની કારા,
 નિજ પ્રભા ભરીને કાંત હરીને;

મિલન કરીને વધાવિ અમિરસ ધારા.

તું જીવન સખી અમ સજની હું કેમ તને કહું રજની,

તું ઉપા મુનારી નિશિતમ હારી;

મનમુદકારી નલે અમકતી તારા.

સ્વી૦

સેવા કરી રતિ રાખું,

પ્રાણેશ્વરી કરી રાખું;

આ શરણ કિકરી રમણ શ્રી હરી,

કર્ણ કર ધરી થાજે નૌકા તારા.

સ્વીકારો૦

નંદન-ચંદન—

૧૧

આવા ઘેલા હૈયાના કંઈ પુટેલા,

અવનીમાં અધારે છુપાયા છે,

કાયા નરની ખુદી ખરેની જમની છાંટ થકી છાંટેલા.—

પડે તોયે કહે ખુમિ માપતા,

મુખાં મમ્મત ન કાપતા; (હા હા હા હા હા)

છાપ મુલ્તાનો ઉલ્ટોજ છાપતા,

લેહો વર્ષી વિવાહમાં ન માનતા,

ખરે માને છે, અક્ષલના નાણાં ખુટેલા.

આવા.

હમયંતી તથા છોકરાઓ-૧૨

અરેરે આંખો કુડો કાળ મારાં બહાલાં બાહુડાં,

વસજો આનંદે મોસાળ મારાં બહાલાં બાહુડાં.

છાતી સરસા ચાંપીને આમ રેશે દાદા દાદી વિશ્રામ,
કરશે મામા મામી બહાલ.—મારાં

સગાં ભલે સો હોય ભવે, પણ માતા નહીં મળશે,
કયાંય પણ માતા નહીં મળશે,

મધુર મીઠડું ચુંબન માતું,
પળપળ સાંભળશે, માતની ગોઠ વીસરશે; અરેરે.
શીત છાંયડી માત તરુની ટળતાં ટળવળશે.

બાળ પખીડા ટળવળશે.

વિયોગ દાવા નળથી માતાં, હૃદય સદા બળશે.

બાળનાં હૃદય સદા બળશે. અરેરે.

અંક ૨ જો.

નળ—

૧૩

પ્રિયે હું બહિં છું સોંપી તને પરમેશના હાથે;
પીયરમાં જઈ સુખી થાજે વસી સંતાન સંગાયે.
સુખી કરશે અને તારી સદા વિલુ તારશે નોકા,
ભવે દધિમાં સદા જે કર્ણ ધારક અમ રહે સાથે,
જતો નળ બાગિને આધાર જગદાધાર તારો છે,
સતીનો તે સહાયક છે વશ કર રાખશે માથે.

વૈજયંતી—

૧૪

એ રસીલાની રતીએ કંઈ અજાણ જાદુ કરેલો છે,
 મદનનો ગર્વ હરવાને એ છપીલો અવતરેલો છે,
 હરે છે ચિત્ત દર્શનથી હરે છે સ્પર્શથી લજ્જા,
 મુધાને સ્વાદ ચુંબનમાં મધુર મીઠો ભરેલો છે.—
 ન છુટે ધ્યાન પ્રતિમાનું સ્મરણમાં ઈશ ના આવે,
 હૃદયમાં ઘર કરી એવો વિલાસી એ વસેલો છે.—
 પધારે રાજ થાકી આંખડી આ વાટડી જોતી,
 વીરહની વેદના ટાળો મદન મદથી છડેલો છે.—

વૈજયંતી-સખીઓ— ૧૫

અંગ અંગે અનંગે વિકસિ અંગના,
 ભાવો બતાવે વિલાસ રંગનાં અંગ
 મંદ મંદ ચાલે ચાલ સપળા લજ્જાય છે;
 પ્રેમપાશ ધારી નથ નિલયે જવાય છે;
 રમણી નવોઢા બતાવો ન જાઓ, જાઓ,
 માંડી વિનોદો વિના પ્રસંગના, અંગ
 પ્રેમ કોપ કાન્તા આ કાન્તને બતાવજે,
 નેત્ર બાણ મારી કામ જંગે હરાવજે;
 હારી લવારીથી લલના લજ્જાઓ;
 મારી જાણે બલા શા પ્રકાર જંગના. અંગ

પુઠકર—

૧૬

સામા મુશ ધારી, પીતાં પ્રેમે દે માત મારી.
 માયા વિકારી શામક ભારી—
 રૂપ કૃપાણે હણતી નરને,
 આરૂ ચેષ્ટા જીવન હાની—સામા૦

વૈજયંતી-પુઠકર—

૧૭

ભલે આવો પધારો મોઘેરા મેહમાન,
 પ્રીતીનાં ભોજન જમાડીએ,
 કરી અંતરની ખુલ્લી આ હાટડી,
 નાથ ! પાથરીશું દૈયની પાટડી;
 જોઈ જમવાની જુગતીથી વાટડી,
 અમે સારાં કરીને તમારાં સન્માન.
 પરી રમણનો પાક બહુ રસાળ છે,
 ઠેલી ચુરમાનો રવાહ રસ વિશાળ છે;
 તસ થઈશું યજમાન જો કૃપાળ છે,
 કાન્ત ચુંબન સુધાનું કાવીને પાન.

પ્રીતીનાં૦

પ્રીતીનાં૦

દમયંતી—

૧૮

પ્રાણુ રે નળ ક્યાં ગયા ?
 પ્રાણુ બ્યાકુળ આ થયા.

પ્રાણુ૦

ત્યાગિ હારા દીન વિકાળ;
 હૃદય ના હયા ધરી,
 મુખ ભતાવિ વિમળનાથ;
 ત્યા ઉગારિ કિંકરી,
 દૂર દાસીથી કાં થયા.

પ્રાણુ૦

સુનંદા—

૧૬

નહિ ચિંતા કર સખિરે,
 સઘળા શોક શમી જાયે;
 દુઃખની નિશા ક્ષીણ થાયે,
 સુખનો દિન મણિ દેખાયે.

સઘળા.

કુણ પક્ષમાં ક્ષીણ નિશા કર થાય,
 શુકલ પક્ષમાં પ્રકાશતો દેખાય;
 અસ્તોદયનો એ ન્યાય.

સઘળા.

નળરાજ—

૨૦

જા રંગ વિચિત્ર બતાવે રે વૈરી વિધાતા,
 ભવ અટવીમાં અથડાવે રે વૈરી વિધાતા;
 સહુ સુખની પાછળ લાગે નહિ દુઃખ ઠોઠ પણ માગે,
 તો પણ દુઃખ ઠોકર વાગે રે વૈરી વિધાતા.
 મતિમંદ પ્રથમ થઈ મારી નળ થયો કનિષ્ઠ જ્યુગારી,
 પસ્તાય રાજ્યને હાની રે વૈરી વિધાતા,

ત્યાગી હમયંતી જાયા, વિદ્રુષ થઈ આ કાયા,
સારથી થયો શી માયા રે વૈરી વિધાતા.
સુરનાથ શાપ સંયોગી દેખાય ચંદ્ર ક્ષય રોગી;
નરદેવ સર્વ દુઃખ લેંગી રે વૈર વિધાતા.

સુનંદા—

૨૧

મોહનવર મળવા આતુર મનહું ધીરજ જરી નવ ધારે;
સુધાના કામળ કાળજડામાં બાણ રતી પતિ મારે.
બાલ્ય કાળના ભાવ ગયા સહુ,
રાયે મન રતી રાગ વિકારે,
મદન પીડિતા વ્યાકુળ યુવતી,
કાન્ત વીના બળતી અંગારે. ધીરજ૦
જાય બદલતા પાસા રજની.
નેત્રે નહિ નિદ્રાજ લગારે;
શયન જાગરણ સમાન શતાં,
રાત દિવસ સરખાં છે મારે. ધીરજ૦

હમયંતી—

૨૨

ધમ સદા પાપને વિહારશે અબળા ઉગારશે;
પાર પ્રભુ મારો ઉગારશે તરણીને તારશે.
તોળી તુલામાં વિભુ ન્યાય દેશે, નહીં પક્ષ કાઈનો ધારી;
પાપીને શીક્ષા ને ધર્મીને મુક્તિની ભિક્ષા દેખ'યો નિવારી,
લેખ મિથ્યા લલાટના નહીં થશે નહીં થશે.—ધર્મ૦

બારાંજના—

૨૩

તેર લીધે શેજરિયાં સજાયેં રખુંગી સૈયા તેર લિધે.
 યુન યુન કલીયાં ખામી મરવા મખાઉં સૈયાં.
 કારે ગર જૈયાં મય પિલાયે રખુંગી સૈયા તેર લિધે,
 યુતાને સંગ દીવ ઉજડી હુઇ મજલમેં રહેતે હયેં.
 જસે ખરખાદ કરતે હયે ઉમીકે દીક્ષમેં રહેતે હયેં,
 બિરહારી મારી નાર દિલમેં છુપાવું સૈયાં;
 આંખોમેં અપની મેં બિઠાયે રખુંગી સૈયાં તેર લીધે.

અંક ત્રીજો.

નજી—

૨૪

પ્રમદા મુખગા સતી,
 પતિમાં મતિ પતિમાં રતિ;
 તારિણી ધર્મની મુત્તિ મુખકર
 સમા યાચું અપાધની,
 હતી એ સહુ કૃતિ કલિ ખાધની;
 સ્પર્શ કલિનો વિગત આજ;
 મિલન વિભુની ગતિ.

પ્રમદા●

પ્રમદા●

નળ, હમયંતી—

૨૫

તન મન પરિશ્રમ હરવા બહાલે,
રમણ પ્રિયે પોઠા સુખપાલે,
ચાંપુ ચરણ તરણ તારણ પતિ કામલ આ કરથી,
વાયુ ઢેળું વીજનથી શીતલ શીતલતા આલે—રમણુ
સતી દેવી હમયંતી દારા મળી ભાગ્ય બળથી,
આવી અબળાનો પતી ભવમાં સુખી સદા કાળે—રમણુ

વૈજયંતી, દાસીઓ—

૨૬

હે ભુપતિ ધર્મ વિહારી,
હ્યો જય માળા આધારી;
હે અવિચળ સત્તા નિત સુખકારી   ભુપતિ
સુમન સુરભિ સમ કીર્તિ વિકાસો,
રવિ પ્રતિભા સમ તેજ પ્રકાશો;
કરો સન્ધ્યાસથી રાજન,
નિજ રેયતનું પાલન રતિ ધારી;   ભુપતિ
જલ સરસિજ સમ અલિપ્ત પાપે,
ખલ અરિ જન મન ભયથી વ્યાપે,
થાને કલ્યણના ભાજન,
નૃપ નૈષધના પુષ્કર મતિ ધારી.

પુષ્કર—

૨૭

હું છળથી પાસા ઢાળિને;
વિકટ કપટથી નળને જીતું.   છળથી

વિજય પુરુષનો કપટ થકી;
કપટના પટની રચના રચવી,
લૈમિ થાય દાસી આજ મારી. છળથી.

શૈલ-ચંદન-નંદન— ૨૮

લાવો ખાસ લાવો નાનુકડો ગધેડો
હાળ હાળ હાળ સરદાર હાળ હા
કાળા ચોકળો ચોકાડી સળવો.—લાવો.
ડોકે પહેરાવો લોઢાની સાંકળી
ગુણોની ગાદલી રંગાવો વાદળી
લાંબા કાનો નલે પહોંચી જાય

તેને કહેજો કે ગર્દભળ બેઠુરથી બોતાલા ગાઓ.—લાવો.

સર્વ પાત્રો (ભારત વાક્ય)—૨૯

માને વર્ષા ભલી ભાતે આ દેસે ઉભરાવજો,
ધન્ય ધાન્યો સરસ ભરતભુમિ થાજો,
જનતા સંપ સરિતા, અતિ રતિ જલથી છલકાજો—થાજો.
દંપતી રંજો નિતી ધર્મે શર્મે મતિથી,
નિત ભજો વિભુને રનેહે ધન તન મન ધન અર્પીને,
મુખમાં દુઃખમાં સમતા ધરિને,
જય ધામ વિશે સૌ ભજો.

ૐ સમાપ્ત. ૐ

જાહેર ખબર.

નીચે લખેલા પુસ્તકો શ્રી આય' નાટ્ય સમાજનો મુ
હોય ત્યાંથી મળશે. મારે જેમો સાહેબને જોઈતા હોય
રોકડી કીમતથી મંગાવી લેવા વીળ પી૦ થી મેકલવામાં
નહીં. નોટપેડ કાગળ રાખવામાં આવશે નહીં. રૂ. આ.

૧ જોલુતો કાગળ (આવૃત્તિ છઠ્ઠી)	૦—૨
૨ જાલીમ દુલીઆ (, , યોથા)	૦—૩
૩ સિદ્ધાથ' ખુદ (, , પહેલી)	૦—૨
૪ દગાખાળ દુલીઆ (, , ત્રીજી)	૦—૩
૫ ચાલુ જમાનો (, , યોથા)	૦—૩
૬ ધર્મનીષ્ઠ મયુરખંડ (, , પહેલી)	૦—૨
૭ આય' વિજય (, ,)	૦—
૮ અમર યોગીન્દ્ર (, ,)	૦—૬
૯ હીસ' (, ,)	૦—૩—૦
ત્રેમીલા (ભાષણ સહીત)	૦—૮—૦
ડનો કરણ (, ,)	૦—૮—૦
મલતા (, ,)	૦—૮—૦
મવાદી હરીશંદ્ર (, ,)	૦—૮—૦
સ્વતીચંદ્ર (આવૃત્તિ પહેલી)	૦—૩—૦
૧ દ્રોપદી (, ,)	૦—૩—૦
૨ વતસલા (, ,)	૦...૩—૦
૩ દમમંતી (, , છઠ્ઠી)	૦—૩—૦

કેશવલાલ ગોડસેદાસ પરીખ.

માલેક:—શ્રી આય' નાટ્ય સમાજ.

